

Passie en talenten van kwetsbare jongeren

Trainerskracht in sociaal werk

‘Door Trainerskracht ben ik rustiger geworden en ben ik meer gaan nadenken over wat ik wil in het leven.’ De jongen die dit zegt is 16 jaar en ging vroeger naar eigen zeggen om met foute vrienden. Daardoor kwam hij regelmatig terecht in vechtpartijen. Nu wil hij graag een positief voorbeeld zijn voor jonge kinderen. Het is zijn droom om ooit in Afrika een soort Trainerskracht op te zetten.

door Bas van
Nierop en Stijn
Verhagen

In 2014 zette een coalitie van voetbalvereniging De Meern, Hogeschool Utrecht en sportwelzijnsorganisatie Harten voor Sport (nu SportUtrecht) Trainerskracht op. Per september 2016 zijn omnivereniging Zwaluwen Utrecht 1911 en korfbalvereniging

Synergo aangesloten en aan het einde van 2018 is het project afgerond.

De ondersteuning door Trainerskracht vindt plaats middels een maatjstraject: deelnemende jongeren worden gekoppeld aan stagiaires van Hogeschool Utrecht. Tijdens de begeleiding staat de ontwikkeling van de jongere centraal waarbij de stagiair maatwerk levert in de begeleiding. De focus ligt op het ontwikkelen van (onontdekte) talenten van de jongeren. Hierbij is talentontwikkeling niet het primaire doel, maar dient dit als springplank om de handelingsmogelijkheden van jongeren te vergroten (Van Hoorik, 2011). Daarmee worden leerervaringen als trainer verbonden aan ontwikkelingen op andere leefgebieden. Zo kan het krijgen van verantwoordelijkheid voor het goed verlopen van een voetbaltraining worden gezien als leermoment om ook tijdens je eerste bijbaan verantwoordelijkheid te kunnen nemen.

Achtergrond

Versillende studies laten zien dat sport een positieve invloed kan hebben op de ontwikkeling van (kwetsbare) jongeren (Bailey, Hillman, Arent & Petitpas, 2013; Eime, Young, Harvey, Charity & Payne, 2013). Deze studies richten zich op programma's waar de sportparticipatie centraal staat. Trainerskracht kiest een andere koers. Het project biedt jongeren de kans zich te ontwikkelen op verschillende leefgebieden, zoals school en werk. Deze ontwikkeling wordt gestimuleerd door jongeren bij een sportvereniging op te leiden tot trainer. Onder begeleiding van combinatiefunctionarissen (de verbinder tussen sportvereniging, onderwijs en buurt) en stagiaires van Hogeschool Utrecht leren de jongeren hoe zij een training kunnen aanbieden aan kinderen. Aanvullend worden de jongeren begeleid op de leefgebieden waar zij een steuntje in de rug kunnen gebruiken.

Dit artikel beschrijft op hoofdlijnen wat Trainerskracht inhoudt en gaat in op de ontwikkeling van het project. Het doel is niet alleen inzicht te geven in de kracht en beperkingen van dit specifieke project, maar ook om een aantal observaties en spanningsvelden te delen. Het project stuitte op verschillende drempels die in onze ogen voor sociaal professionals in >>

Foto: Matimix / Adobestock

het transformerende sociale domein interessant zijn. In het bijzonder gaan we in op de thema's talentontwikkeling en samenwerking met andere organisaties.

Opzet en onderzoeksmethode

Kenmerkend voor Trainerskracht is de andere koers. Zoals gezegd zijn op (kwetsbare) jongeren gerichte projecten vaak gefocust op het bevorderen van sportparticipatie van jongeren. De veronderstelling is dat sporten voor jongeren gunstige effecten heeft op onder andere hun vitaliteit, zelfvertrouwen en weerbaarheid (Hermens, Super & Verkooijen, 2017).

Trainerskracht richtte zich bij de start van het project op jongeren en hanteert hierbij een brede definitie. Deelnemers zijn jongeren tussen de 13 en 27 jaar die problemen hebben op verschillende leefgebieden. Die leefgebieden zijn de thuissituatie, school, sport en zaken daaromheen, zoals criminaliteit en drugsgebruik. De doelgroep is gedurende het project verschillende keren uitgebreid. Aan het einde van het project waren er bijvoorbeeld ook twee deelnemers van respectievelijk 35 en 38 jaar.

De dataverzameling ten behoeve van het onderzoek vond plaats in de periode van september 2016 tot en met augustus 2018. De twee onderzoeksvragen die centraal stonden waren welke betekenis Trainerskracht heeft in het leven van de deelnemende jongeren, en hoe de samenwerking ten behoeve van de instroom van deelnemers, tussen Trainerskracht en betrokken organisaties verloopt. Door middel van interviews en focusgroepen is gesproken met begeleiders van Trainerskracht en betrokken organisaties uit het vrijwillige en gedwongen kader. Er zijn gesprekken gevoerd met de projectleider, twee combinatiefunctionarissen, twee medewerkers van de gemeente Utrecht, dertien hbo-stagiaires en acht deelnemers. Ook is gesproken met zeven medewerkers van vijf verschillende (jeugd)zorgorganisaties. De interviews en gesprekken zijn uitgevoerd door de betrokken onderzoeker van het lectoraat Participatie en Stedelijke Ontwikkeling, hierbij ondersteund door drie Social Work- en twee Ecologische Pedagogiek-studenten van Hogeschool Utrecht.

Talentontwikkeling en sociale activering

Het handboek van Trainerskracht beschrijft dat maatwerk

de sleutel is tot een succesvolle aanpak. Dit maatwerk moet leiden tot het ontdekken en ontwikkelen van eigen talenten door de jongeren. Deze talenten tonen ze op het trainingsveld waarna ze in begeleidingsgesprekken de transfer maken van deze talenten naar school- of werksituaties. De interviews en portretten bevatten een rijk arsenaal aan voorbeelden. We beschrijven er twee.

Een deelnemer had gedurende lange tijd moeite zich te verbinden aan een werkgever en werd hierbij onder andere ondersteund door een jobcoach. Hij gaf onder begeleiding van Trainerskracht één dag in de week voetbaltraining. Na een bezoek van zijn jobcoach aan een van de trainingen vertelde de jobcoach: 'Bij een training stond hij gewoon in z'n eentje die gastjes training te geven ... hij leek gewoon zelfstandig ... dat is kennelijk ook zijn kwaliteit.'

Een andere deelnemer lag volgens zijn begeleider van een jeugdzorgorganisatie de hele dag op de bank en was alleen maar bezig met computerspellen. Naast het gamen was voetbal zijn enige andere passie. Hij vond het moeilijk ergens aan te beginnen. Via contacten met de jeugdzorgorganisatie wist de combinatiefunctionaris deze jongen te motiveren om langs te komen tijdens een trainingsavond. Binnen korte tijd wist hij zich te ontwikkelen van een schuchtere jongen tot bevlogen jeugdtrainer die uiteindelijk zelfstandig trainingen verzorgde. Dit heeft hem naar eigen zeggen structuur gegeven en ervoor gezorgd dat hij zichzelf kan motiveren om ook andere dingen te ondernemen. Inmiddels is hij actief als vrijwilliger bij een sportvereniging. Daarnaast heeft hij met behulp van Trainerskracht, buiten de sportvereniging, vier dagen in de week een zinvolle dagbesteding gevonden.

Het zijn twee van de vele voorbeelden die aantonen dat aandacht voor talentontwikkeling bijdraagt aan sociale activering, en ook breder van betekenis is op het vlak van persoonlijke ontwikkeling van de jongeren. Bijvoorbeeld doordat hun motivatie en zelfvertrouwen een boost krijgt. De betekenis van Trainerskracht in het leven van de deelnemende jongeren zagen we ook terug bij het vinden van werk, bijvoorbeeld door te oefenen met solliciteren of te oefenen met vrienden maken. Hoewel dit onderzoek sterk exploratief van aard is en we geen sluitend bewijs hebben voor het effect van het project, sluit

het wel aan bij conclusies van onderzoeken naar soortgelijke projecten, zoals Citytrainers (Smits, 2013). Ook eerder onderzoek naar Trainerskracht beschrijft dat het voor verschillende betrokkenen een positieve bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van jongeren en handvatten biedt om preventieve jeugdzorg vorm te geven in de transformatie van het sociale domein (Scheijmans, 2015).

Samenwerking met andere organisaties

Gedurende het project gaf de projectleider in verschillende interviews aan dat Trainerskracht deelnemers kansen biedt. Tegelijkertijd valt op hoeveel moeite het kost dit te realiseren. Zo zijn de contacten met (jeugd)zorgorganisaties en daarmee het werven van deelnemers moeizaam verlopen. In de praktijk blijken instellingen voor bijvoorbeeld jeugdhulp of re-integratie niet altijd op de hoogte van elkaars betrokkenheid en werken zij onbedoeld langs elkaar heen. Bovendien hanteren de genoemde instellingen ieder eigen werk- en openingstijden (en daarbinnen onderlinge overdracht tussen professionals), waar in het project Trainerskracht de deelnemers hun aanspreekpunt in principe 24/7 kunnen bereiken. Enerzijds gebeurde het dat gesprekken met het management zorgden voor enthousiasme, maar dat medewerkers die jongeren moesten enthousiasmeren, geen heil zagen in Trainerskracht. Anderzijds waren er organisaties waar medewerkers opliepen tegen de onvermurwbare houding van hun leidinggevend. Een sprekend voorbeeld dat binnen Trainerskracht voor reuring zorgde was de reactie van een ambtenaar. Hij vond Trainerskracht een leuk project, dat zich op de verkeerde doelgroep richtte. Jongeren die onder de Participatiewet vallen waren volgens hem namelijk per definitie niet te motiveren, dus had het project bij voorbaat geen kans van slagen. De grootste uitdaging voor Trainerskracht bleek het in contact komen met de juiste personen binnen (jeugd)zorgorganisaties. Een combinatiefunctionaris vertelt dat het zijn taak is om verbindend te zijn, maar doordat hij niet werkzaam is bij een (jeugd)zorgorganisatie het lastig is om daadwerkelijk verbindend te werken. Een belangrijke reden daarvoor is dat hij onvoldoende bekend is met de werkwijze en lijntjes binnen deze organisaties. Middels 'klassiek' outreachend jongerenwerk lukt het combinatiefunctionarissen dan weliswaar, met de bal onder de arm, de lokale (hang)plekken af te struinen en potentiële deelnemers te vinden – maar vanwege gebrek aan contacten met de (jeugd)zorgorganisaties loopt het pad alsnog te vaak dood.

Rolopvatting en houding

Een invloedrijke verandering vond plaats in september 2017, toen een nieuwe combinatiefunctionaris werd aangesteld. Hij was tevens in dienst als buurtteammedewerker en had vanwege zijn dubbelfunctie ingangen bij (jeugd)zorgorganisaties. Vanwege zijn contacten met sociale professionals was hij in staat om verbinding en samenwerking tot stand te brengen tussen de sportvereniging (nuldelijn) en onder andere het buurtteam (eerstelijns). Witte (2018) beschrijft dat de innovatie van het sociale domein vraagt om een professional die zowel participeert in horizontale als in verticale netwerken, waarbij de essentie is om verbindingen te maken en te herstellen. Dit vraagt om een andere rolopvatting en houding van sociale professio-

nals. De rol die de combinatiefunctionarissen in toenemende mate hebben aangenomen lijkt op wat Witte de 'tussenwerker' noemt. Het opereren in verschillende netwerken en hierin verbindend werken leidde onder andere tot een toename van deelnemers bij Trainerskracht, waardoor de mogelijkheid om van betekenis te zijn voor jongeren werd vergroot.

Brede, verbindende sociale professional

In dit artikel beschrijven we hoe Trainerskracht zich ontwikkelde. Door aan te sluiten bij de passie van jongeren en hun talenten, lukte het om (kwetsbare) jongeren te begeleiden naar school en (vrijwilligers)werk en meer in het algemeen een positieve invloed te hebben op hun leven. Hoewel Trainerskracht als een succesvol product van de transformatie van het sociale domein kan worden gezien – er wordt gewerkt vanuit ' nabijheid', 'in het voorveld', 'pedagogisch' en 'preventief in plaats van curatief' – blijken er ook drempels en spanningsvelden. In vrijwel alle gemeenten wordt onderscheid gemaakt tussen de zogeheten nulde, eerste, tweede en derde lijn, waarbij de suggestie wordt gewekt dat dit vier coherente samenhangende lijnen zijn, waarbinnen en waartussen professionals adequaat samenwerken. Hoewel wij in aansluiting met eerder onderzoek constateren dat professionals in projecten zoals Trainerskracht een sleutelrol hebben, blijkt de samenwerking met (jeugd) zorgprofessionals niet altijd gemakkelijk te verlopen. Ook de samenwerking tussen professionals in de sportsector en het sociale domein gaat nog lang niet altijd van een leien dakje. Professionals hebben dus een sleutelrol, maar deze kunnen zij beter vervullen op het moment dat zij overzicht hebben over, en contacten hebben met vrijwilligers en professionals in elk van de vier lijnen.

Kort samengevat is ons advies aan brede, verbindende sociale professionals steeds de leefwereld van jongeren als uitgangspunt te nemen; kennis van het brede vrijwillige én geïnstitutionaliseerde sociale domein is daarbij geboden, zonder te institutionaliseren.

Bas van Nierop is onderzoeker bij het lectoraat Participatie en Stedelijke Ontwikkeling en hogeschooldocent aan het Instituut Ecologische Pedagogiek. Stijn Verhagen is bijzonder lector Participatie en Stedelijke Ontwikkeling en Directeur van het Instituut Ecologische Pedagogiek.

Bronnen

- Bailey, R., Hillman, C., Arent, S., & Petipas, A. (2013). Physical activity: an underestimated investment in human capital? *Journal of Physical Activity and Health*, 10, 289-308.
- Eime, R., Young, J., Harvey, J., Charity, M., & Payne, W. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10, 98-119.
- Hermens, N., Super, S., & Verkooijen, K. (2017). *Onderzoek Jeugd, Zorg en Sport*. Wageningen: Wageningen University & Research.
- Scheijmans, I. (2015). *Geeft Trainerskracht kracht?* Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Smits, F. (2013). *Citytrainers: sportieve kracht voor de stad, sportactiviteiten voor en door jongeren*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Witte, T. (2018). Sociaal Werk en Sociaal Beleid. Noodzaak van het 'ongepaste' mee-en tegenbewegen in de beleidsarena. In Platform Lectoren Sociaal Werk (Ed.), *Denken over professionaliteit sociaal werk*. Platform Lectoren Sociaal Werk (PLSW).

